

TKO JE AUTOR NJEMAČKOG PLANA ZA RATNI POHOD NA ZAPAD 1940. GODINE?

Miroslav Goluža *

UDK: 355.4(430)“1940”
355.424.5(4-15)“1940”
355.311.3(430)“1940”

Stručni rad

Primljeno: 29. III. 2019.

Prihvaćeno: 1. VII. 2019.

SAŽETAK

Nastanak njemačkog plana za ratni pohod na zapad 1940. godine ima elemente drame s obzirom na veličinu rizika, a njegov značaj je tim veći ako se imaju na umu poražavajuća iskustva Nijemaca na istom ratištu u Prvom svjetskom ratu. Prema vojnim historičarima, ovaj plan je osmislio Erich von Manstein. Cilj rada nije osporavati da je on Vrhovnom zapovjedništvu kopnene vojske predložio ovaj plan, nego se nastoji rasvijetliti uloga Hitlera u vojnim pripremama i stvaranju plana neovisno o Mansteinu. U radu su kao pouzdani izvori korišteni iskazi ljudi iz Hitlerove neposredne blizine. Kričkom analizom ovih izvora moguće je utvrditi da je Hitler osmislio plan za ratni pohod na zapad i da je imao sposobnosti za takvo postignuće. Neovisno, i u isto vrijeme, Manstein je razradio istovjetan plan koji je zbog protivljenja Vrhovnog zapovjedništva kopnene vojske do Hitlera došao zaobilaznim putem tek u veljači 1940. Zato je primjerenije govoriti o Hitlerovom planu, koji on kao vrhovni zapovjednik uspio nametnuti Vrhovnom zapovjedništvu kopnene vojske, a Manstein je jedini viši časnik koji ga je u tome podržao.

Ključne riječi: Erich von Manstein, Adolf Hitler, Hermann Giesler, Wilhelm Keitel, Alfred von Schlieffen, *Fall Gelb*, oklopna divizija.

UVOD

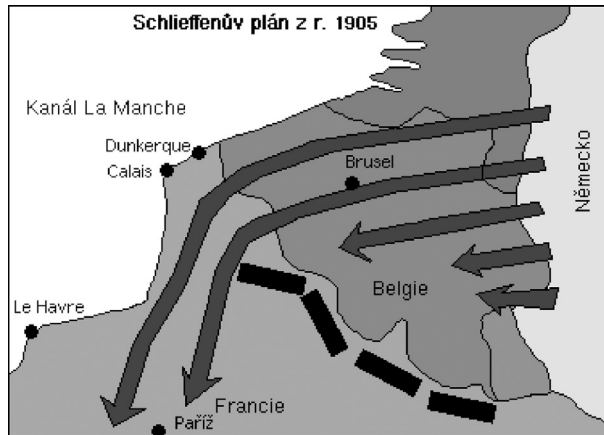
Njemački ratni plan 1914., koji se temeljio na Schlieffenovu planu¹, predviđao je vođenje rata na dvjema frontama. Na zapadnoj fronti je trebalo obuhvatom desnim krilom preko Belgije okružiti i neutralizirati glavninu francuskih snaga, a potom se okrenuti na istok prema Rusiji. Provedba plana je bila maksimalno napregnuta jer

* Miroslav Goluža (miroslav.goluza@inet.hr) diplomirao je povijest i filozofiju na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, umirovljeni je nastavnik vojne povijesti na Hrvatskom vojnom učilištu „Dr. Franjo Tuđman“.

¹ Dobio je naziv prema Alfredu von Schlieffenu (1833–1913), načelniku njemačkog glavnog stožera (1891–1906), idejnom začetniku strategije koja je predviđala vođenje rata na dvjema frontama.

su Nijemci od transportnih sredstava imali na raspolaganju jedino gustu i dobro organiziranu željezničku mrežu. Kamionski transport bio je tek u začetku. Schlieffenov plan, jedan od najambicioznijih u vojnoj povijesti, završio je neuspjehom i uz neviđene ljudske gubitke.

Prikaz 1. Njemački plan za ratni pohod na zapad 1914.²

Poslije kapitulacije Poljske ujesen 1939., Nijemci nemaju jedinstven i razrađen plan za zapad. Glavne razlike su postojale između Vrhovnog zapovjedništva kopnene vojske³ i Hitlera. Tezu o Mansteinovom⁴ planu popularizirao je Liddell Hart⁵, koji je razgovarao sa zarobljenim istaknutim njemačkim zapovjednicima koji uopće nisu spominjali Hitlerove planove za zapad. Hitler se za njih pojavljuje u toj ulozi tek kad je ofenziva počela. Nije prijeporno da je Manstein u više navrata predlagao plan napada koji je završio spektakularnom pobjedom. U njegovim memoarima Hitler je sporedan ili se spominje s namjerom da se utvrdi kako je prihvatio Mansteinovu ideju. Manstein (2007) napominje da je Hitler vjerojatno imao sličnu ideju, ali ne ide dalje od te konstatacije. Zanimljivo je da on ne problematizira autorstvo plana, iako spominje da je Hitler u razgovoru s njim tvrdio da je to bio i njegov plan. Ako je Hitleru trebao samo jedan razgovor da prihvati ideju o izvođenju glavnog udara protiv Francuza na „za tenkove neprohodnom“ terenu Ardena, umjesto ponavljanja plana iz Prvog svjetskog rata, onda je sigurno to bila duže vrijeme i Hitlerova ideja.

² Izvor: <https://www.quora.com/How-did-France-fall-in-1940-when-the-Germans-did-the-exact-same-thing-in-1914>. (pristupljeno 20. studenog 2016.).

³ njem. *Oberkommando des Heeres* (OKH): Vrhovno zapovjedništvo kopnene vojske

⁴ Erich von Manstein (1887–1973), jedan od najsposobnijih njemačkih zapovjednika u Drugom svjetskom ratu, 1940. je načelnik stožera grupe armija A. Njegov plan je predviđao nanošenje glavnog udara Francuzima preko Ardena kraj grada Sedan na rijeci Meuse, a ne preko Belgije. Plan za ratni pohod na zapad imao je dvije faze, žutu (njem. *Fall Gelb*) i crvenu (njem. *Fall Rot*).

⁵ Basil Henry Liddell Hart (1895–1970), istaknuti britanski vojni povjesničar.

Hitler nije bio toliki vojni diletant da bi nakon jednog razgovora s Mansteinom prihvatio nešto sasvim novo. To potkrepljuje i činjenica da mu Hitler nije dodijelio nikakvu ulogu u planiranju i provedbi prve faze ratnog pohoda na zapad, nego je ostao zapovjednik pješakaškog korpusa u pozadini. Manstein je prilikom oproštajnog posjeta 1944. mogao s Hitlerom razgovarati o detaljima nastanka ovoga plana, ali on to nije uradio.⁶ Spominje samo da ga je Hitler sa zadovoljstvom podsjetio na činjenicu da su 1940. imali istovjetan plan. Tako je to pitanje u njegovim memoarima ostalo visjeti u zraku.

Treba naglasiti da je Manstein zbog svojih ideja 27. siječnja 1940. maknut s dužnosti načelnika stožera grupe armija A⁷ i više nije mogao Vrhovnom zapovjedništvu kopnene vojske predlagati svoja rješenja, niti utjecati na tijek operacija u prvoj fazi pohoda. Dakle, samo je na izravan Hitlerov zahtjev, preskačući zapovjednu uspravnicu kopnene vojske, dobio priliku iznijeti mu svoj plan. Na temelju izjava njemačkih zapovjednika u zarobljeništvu i Mansteinovih memoara smatralo se da je Manstein osmislio ovaj plan, a poslije su povjesničari po inerciji to ponavljali. Ovo je bilo lakše prihvatiti i zbog toga što je Manstein bio najistaknutiji njemački zapovjednik.

Iako je tema ovoga rada prvorazredni izazov za vojnu povijest, historičari joj nisu posvećivali primjerenu pažnju.⁸ Njemački historičar Jacobsen (1957) prvi je uočio Hitlerovu ulogu u stvaranju plana, sa zaključkom da je riječ o zajedničkom radu Hitlera i Mansteina. I ugledni američki vojni historičar Robert Doughty (2014) konstatira da je na sastanku vojnog vrha 25. listopada 1939. Hitler prvi put iznio prijedlog o glavnom udaru kroz Ardene. Doughty ne spominje suprotstavljenost Hitlera i Vrhovnog zapovjedništva kopnene vojske, nego naprotiv tvrdi da su oni do istog rješenja došli istovremeno, ali odvojeno, te neodređeno zaključuje da su Nijemci 24. veljače 1940. osmislili novi plan tek kada je Manstein upoznao Hitlera sa svojim idejama. U vezi s ovom temom izuzetak je britanski historičar David Irving (2002), koji je koristeći izvore iz najbliže Hitlerove okoline dao kratku kronologiju događaja 1939. i 1940. iz koje je vidljiva Hitlerova uloga, ali se nije upuštao u dublju analizu.

U ovom radu su korištene publikacije vojnih dužnosnika koji su imali izravan kontakt s Hitlerom, a iz kojih se može zaključiti da je Hitler ne samo osmislio plan, nego je i najzaslužniji za odgovarajuće vojne pripreme prije rata.

⁶ Manstein je 1944. smijenjen s dužnosti zapovjednika grupe armija Jug. Hitler mu je tom prilikom u oproštajnom posjetu odao osobno priznanje kao jedinom časniku koji mu je savjetovao odlučujući proboj kod Sedana.

⁷ Nijemci su 1939. i 1940. na zapadu imali tri grupe armija, od sjevera prema jugu to su B, A i C.

⁸ Ovdje treba razlikovati stvaranje plana od njegove provedbe. O provedbi plana postoji opsežna literatura, osobito američkih autora. Kao što je vidljivo i iz naslova, u ovom radu je težište na utvrđivanju autorstva njemačkog ratnog plana.

RAZLOZI ZA PRIPISIVANJE RATNOG PLANA ERICHU VON MANSTEINU

Držanje visokih zapovjednika kopnene vojske poslije poraza 1945.

Erich von Manstein opisuje vrijeme poslije napada na Poljsku 1939. kao potonuće Vrhovnog zapovjedništva kopnene vojske. Njemu i mnogim visokim zapovjednicima teško je padalo to što je Vrhovno zapovjedništvo kopnene vojske izgubilo na važnosti prilikom stvaranja ratnih planova. Naime, poslije poljske kampanje Hitler je preko Vrhovnog zapovjedništva oružanih snaga⁹ potpuno preuzeo stvar u svoje ruke. Ti su se zapovjednici poslije rata nastojali što više distancirati od nacionalsocijalizma i Hitlera te istovremeno sačuvati koliko je moguće ugled oružanih snaga i naglasiti svoje vojne zasluge. U takvom okruženju je nastala teza da je Manstein jedini autor plana za ratni pohod na zapad. Dakle, jedan časnik, koji nema izravan pristup vrhovnom zapovjedniku, označen je kao kreator pobjede. Teoretski je to moguće ako je vrhovni zapovjednik nesposoban ili potpuno prepušta planiranje i vođenje operacija vrhovnom zapovjedništvu.¹⁰ U Njemačkoj u Drugom svjetskom ratu nije bilo tako.

Manstein u memoarima najprije tvrdi da je Hitler prihvatio njegovu ideju, a potom pak kaže da ne zna je li Hitler bio upoznat s njegovim planom, iako je poslije rata imao dovoljno vremena upoznati se s tvrdnjama o nedvosmisleno Hitlerovom autorstvu.¹¹ Zapovjednik njegove razine morao je znati više, pogotovo jer je poživio dugo poslije događaja koje opisuje. Budući da je Manstein poslije rata nastavio karijeru kao vojni savjetnik njemačkog saveznog kancelara Konrada Adenauera, nameće se zaključak da njegovo izbjegavanje ove teme proizlazi i iz političkog oportunizma.

Slika Hitlera koju su u medijima stvorili pobjednici

Kada je riječ o Hitlerovim vojnim kompetencijama treba lučiti povijesne činjenice od slike koju je o njemu stvorila pobjednička propagandna tijekom i poslije Drugog svjetskog rata – slike histeričnog čovjeka koji je u Prvom svjetskom ratu dogurao do kaplара, a kao civil je ostao frustrirani umjetnik ili soboslikar. Ako se stvari ovako postave, logično je prihvatiti tezu da je ratni plan osmislio Manstein, načelnik stožera grupe armija A. Za razumijevanje Hitlerovih vojnih sposobnosti zgodno je prisjetiti se epizode iz vremena dok se kao političar borio za vlast i u stranci imao savjetnika za gospodarstvo koji je trebao predlagati rješenja za izlazak iz gospodarske krize. Budući da se nije razumio u gospodarstvo i monetarnu politiku, Hitler je često u razgovoru pravio digresije o vojnoj povijesti. Kako bi potkrijepio svoju omiljenu tezu

⁹ njem. *Oberkommando der Wehrmacht* (OKW): Vrhovno zapovjedništvo oružanih snaga, formirano 1938.

¹⁰ Takva situacija je bila prije Prvog svjetskog rata. Njemački car je bio vrhovni zapovjednik, ali se nije aktivno miješao u ratno planiranje i provedbu operacija.

¹¹ Memoari Wilhelma Keitela objavljeni su 1965., za Mansteinova života, a memoari Hermann Gieslera 1977., poslije Mansteinove smrti. Manstein je mogao dopuniti svoje memoare u izdanjima poslije 1955. ili se na bilo koji način očitovati o Keitelovim tvrdnjama da je Hitler samostalno osmislio plan za pohod na zapad, ali on to nije učinio.

o presudnoj važnosti mašte ili intuicije u donošenju odluka, jednom prilikom je u razgovoru spomenuo kako je Aleksandar Veliki u bitki kod Isa 333. pr. n. e. zadao odlučujući udarac u protivnički centar umjesto da traži rješenje na krilima (Wagener 1985). Tvrdio je samouvjereno da Aleksandar nije u školi naučio što će tada uraditi kao vojskovođa, nego je to bio rezultat trenutne inspiracije.

Mnogi ljudi iz Hitlerove okoline spominjali su da je bio pasionirani čitatelj (Ryback 2009). O tome svjedoče i njegove tri knjižnice kao i evidencija knjiga koje je posuđivao u knjižnicama u Linzu i Beču. Iz verbalnih duela sa zapovjednicima kopnene vojske kao i u drugim prigodama lijepo se može vidjeti da Hitleru nije trebala poduka iz vojne i političke povijesti. Iako samouk, neprestano je iznenađivao sugovornike svojim poznavanjem vojne povijesti. I Hitlerov poslijeratni oštar kritičar, šef ureda za tisak Otto Dietrich (2010), naglašavao je njegovo široko poznavanje vojne problematike, memoriju i snagu volje. General Hasso von Manteuffel za Hitlera je rekao da je imao solidno ratno iskustvo iz Prvog svjetskog rata, te da je dobro poznao vojnu problematiku i taktičke mogućnosti postrojbi do razine divizije (Liddell Hart 2002). General Hermann Balck¹² (2015) istaknuo je Hitlerovo izuzetno razumijevanje operativne problematike. U procjeni Hitlerovih vojnih sposobnosti najdalje je otišao Liddell Hart, koji u zaključnoj ocjeni o njemačkim vojnim zapovjednicima u Drugom svjetskom ratu tvrdi da je Hitler imao „osobine karakteristične za genijalca, ali i sklonost da čini elementarne pogreške kako u planiranju, tako i u provedbi“ (Liddell Hart 2002: 299).

Slika koju o poraženom protivniku stvara propaganda može donekle imati smisla za političke potrebe, ali je sa stajališta vojne povijesti smiješno umanjivati protivnikove sposobnosti. Naprotiv, protivnik često može biti pametniji i maštovitiji. To je povijesna realnost. U protivnom se nameću neugodna pitanja o vojnoj kvaliteti pobjednika, pogotovu ako su nadmoćni u ljudstvu i materijalu kao što je to bio slučaj u Drugom svjetskom ratu.

Hitler kao vrhovni zapovjednik

Hitler je kao netipičan vojnik i vrhovni zapovjednik svojim ponašanjem dao najviše povoda za iskrivljenu sliku o sebi kao vrhovnom zapovjedniku 1940. godine. Kao vojnik iz rova, dobitnik odličja za junaštvo (željezni križ II. i I. reda) i kolajne za ranjavanje u Prvom svjetskom ratu, ostaje kaplar i ne pokazuje želju za promaknućem¹³ (Ryback 2009). Veliki problem je nastao kada je postao vrhovni zapovjednik vojske koja je po mnogočemu bila primjer izvrsnosti. Vojni vrh su još od Helmutha von Moltkea¹⁴ činili najsposobniji časnici koji su se sad našli u situaciji da im se u planiranje, a kasnije i u vođenje operacija upliće šef države koji nije bio dio tog elit-

¹² Hermann Balck (1893–1982) spada među najsposobnije njemačke zapovjednike oklopnih postrojbi u Drugom svjetskom ratu. Poslije 1945. je ostao cijenjen u stručnim vojnim krugovima. Amerikanci su koristili njegova iskustva i sugestije u vojnim vježbama koje su imale za protivnika Varšavski pakt.

¹³ Max Amann tvrdi da je Hitler odbio promaknuće uz obrazloženje da uživa veće poštovanje bez časničkog čina.

¹⁴ Helmuth von Moltke (1800–1891) bio je na čelu vrhovnog stožera od 1857. do 1888.

nog vojnog kruga. U takvom okruženju Hitler nije mogao samo glumiti vrhovnog zapovjednika, pogotovo u vrijeme velike napetosti kada ne pomažu demagogija i retorika. Hitler je imao karizmu koju je obilno koristio da bi se nametno i razoružao oponente. Potpuno je nezamisliva situacija da se prosječan civilni političar miješa u posao vojne elite i radi mimo nje ili se izravno suprotstavlja važnim odlukama kao što je bilo u slučaju plana za pohod na zapad.

Hitler je uz poznavanje vojne problematike instinktivno znao prilagoditi svoje ponašanje društvu visokih vojnih dužnosnika a da to ne izgleda kao poza (Guderian 1961: 515) i sve do Moskovske bitke 1941.–1942. je mogao sebi pripisati prvorazredne vojne uspjehe. Međutim, on zadržava dočasnički čin i odličja iz Prvog svjetskog rata dok dijeli maršalske palice i odličja najzaslužnijim zapovjednicima poslije pobjede na zapadu 1940. Ilustrativno je da ga je Wilhelm Keitel¹⁵ trebao dugo nagovarati da se 10. svibnja 1940., na dan pokretanja ofenzive na zapadu, u prvo saopćenje Vrhovnog zapovjedništva njemačke vojske uvrsti obavijest da se Hitler nalazi na frontu kako bi mogao rukovoditi operacijama. On je svoj otpor obrazlagao time što ne želi umanjiti zasluge generalima (Keitel 2003). A vojna elita, koja je uglavnom bila plemićkog porijekla i u kojoj su postojale prave male dinastije karijernih časnika, teško je prihvaćala da u vrijeme rata vrhovni zapovjednik sve važne odluke donosi mimo Vrhovnog zapovjedništva kopnene vojske.

Problem je u tome što Hitler sebe nije vidio kao velikog vojskovođu, nego kao nacionalsocijalističkog revolucionara. O tome svjedoče i neformalni razgovori koje je tijekom rata vodio s najužim krugom dužnosnika i prijatelja, a u kojima ne dominira vojna problematika. Na primjer, ratni pohod na zapad kao veliko postignuće spominje se samo dvaput u opusu koji u engleskom prijevodu ima 722 stranice. Preciznije, on nalazi za potrebno da samo u jednoj rečenici saopći činjenicu da je na Obersalzbergu¹⁶ došao na ideju o planu za pohod na zapad. Ukratko, smatrao je da obnaša dužnost vrhovnog zapovjednika samo zato što tada nije vidio nikoga tko bi bolje od njega mogao donositi važne vojne odluke (Trevor-Roper 1953: 82).

Animizitet između Hitlera i vojnog vrha prije i tijekom Drugog svjetskog rata je svojevrsni kuriozitet koji se ne može naći kod zapadnih saveznika i pogotovo u SSSR-u. Ova činjenica je važna vojnim povjesničarima da bi mogli pravilno čitati dokumente i donositi zaključke o ovoj problematici, ali to je druga tema. Treba znati da Hitler nije imao dovoljno vremena za stavljanje oružanih snaga pod nadzor vladajuće stranke kao što je to imao njegov protivnik na istoku. Naprotiv, on je silom spriječio vodstvo militarističke organizacije SA¹⁷ da preuzme oružane snage odmah poslije dolaska na vlast. Na taj način je sačuvao najučinkovitiju vojsku na svijetu za predstojeći rat, ali je omogućio i postojanje opozicije, posebno na višim razinama

¹⁵ Wilhelm Keitel (1882–1946), načelnik Vrhovnog zapovjedništva njemačke vojske od 1938. do 1945.

¹⁶ Obersalzberg je područje iznad gradića Berchtesgadenu u Bavarskoj, gdje je bila Hitlerova privatna rezidencija.

¹⁷ SA (*Sturmabteilung*: jurišni odred) je bila paravojna organizacija Nacionalsocijalističke njemačke radničke stranke (*Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei* – NSDAP). Naziv je preuzet od elitnih njemačkih vojnih postrojbi iz Prvog svjetskog rata.

zapovijedanja. Slijedom toga se poslije poraza 1945. Hitlerova opozicija u vojnom vrhu nastojala još više distancirati od vladajućih političara i nije imala interesa pripisati Hitleru velike vojne uspjehe, ali su mu kao vrhovnom zapovjedniku rado pripisivali neuspjehe. Tako su zapovjednici grupe armija A, s kojima je Liddell Hart razgovarao, isticali Mansteinov plan, a „zaboravljali“ zasluge vrhovnog zapovjednika. Ali kada je Hitler iz političkih razloga dopustio da se britanska vojska prebaci preko Kanala i ne padne u njemačko zarobljeništvo, okrivljavali su Hitlera da im je oduzeo pobjedu iz ruku i pritom zaboravili da je inicijativa za zaustavljanje njemačkog napredovanja kod Dunkerquea došla iz njihovih redova a ne od vrhovnog zapovjednika¹⁸.

Hitler postupno otkriva svoje namjere suradnicima

Iz svega dosad rečenog vidljivo je okruženje u kojem je nastala teza o Mansteinovom planu. Postoje i drugi razlozi koji su doveli do krive interpretacije ove važne povijesne epizode. Budući da je Hitler imao premalo vremena da po svom političkom ukusu kadrovski profilira oružane snage, dogodilo se da su i s najviše razine curile informacije o vojnim planovima. O tome kao i o temi ovoga rada najviše govori arhitekt Hermann Giesler¹⁹ u svojim sjećanjima. Giesler je posebno značajan za povijesnu analizu zbog toga što nije bio ni politički ni vojni dužnosnik, a prema takvim ljudima Hitler se ponašao neslužbeno i bio je spreman povjeriti im se. U prilog Gieslerovoj vjerodostojnosti ide i činjenica da je Hitler do kraja rata zadržao Gieslerova rivala Alberta Speera²⁰ kao svog osobnog arhitekta i ministra. Iz toga proizlazi, u najmanju ruku, da Giesler nije imao osobni motiv pripisivati Hitleru nepostojeće zasluge jer ga je Hitler stalno držao u drugom planu.

Budući da su odmah poslije poljske kampanje na vidjelo izašle razlike između Hitlera i Vrhovnog zapovjedništva kopnene vojske u pitanjima ratnog planiranja, Hitler je odlučio postupno otkrivati svoje planove najužem krugu Vrhovnog zapovjedništva oružanih snaga. To je imalo izuzetan učinak na zavaravanje protivnika, ali je poslije rata izazvalo nejasnoće oko toga tko je zaslužan za pobjedu na zapadu 1940. Povijest se ne može ponoviti, ali da je njemačka ofenziva na zapadu 1940. završila neuspjehom, vjerojatno bi se govorilo o propalom planu nesposobnog kaplара koji se našao na dužnosti vrhovnog zapovjednika i nitko se ne bi otimao za autorstvo. Pored Gieslera, najvjerodostojniji izvor za ovu temu je načelnik Vrhovnog

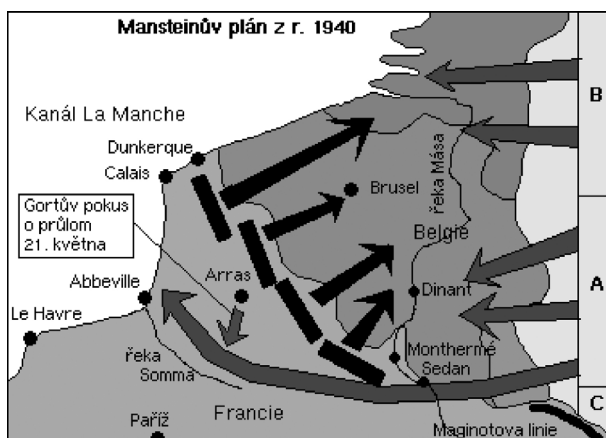
¹⁸ Winston Churchill (1874–1965), britanski premijer od 1940. do 1945., u memoarima (2002) tvrdi da su Britanci poslije 1945. u arhivu 4. armije našli dokumente iz kojih je vidljivo da je s te razine potekao zahtjev prema Vrhovnom zapovjedništvu da donese odluku o daljnjim pokretima za zatvaranje obruča oko britanskih snaga kod Dunkerquea. Keitel (2003) u memoarima žestoko kritizira zapovjednika (ne spominje mu ime) na terenu koji je na taj način htio prebaciti odgovornost na nadređene. Prema Keitelu, on je u duhu njemačke vojne doktrine prvo morao djelovati, ne gubiti vrijeme, a to znači prihvatiti i odgovornost za mogući neuspjeh, pa onda tražiti mišljenje nadređenih. Za detaljnije podatke o njemačkom sustavu zapovijedanja vidi: Goluža (2006).

¹⁹ Hermann Giesler (1898–1987), njemački arhitekt, osoba od povjerenja A. Hitlera.

²⁰ Albert Speer (1905–1981), osobni arhitekt A. Hitlera, ministar naoružanja (1942–1945) i ratne proizvodnje (1943–1945).

zapovjedništva oružanih snaga Wilhelm Keitel, koji je izrijeком tvrdio da je Hitler od listopada 1939. imao originalni plan koji je predviđao koncentraciju snaga i prijelaz preko rijeke Meuse kod Sedana te izlazak na Atlantik kod Abbevillea, a koji se bitno razlikovao od plana iz Prvog svjetskog rata.

Prikaz 2. Njemački plan za ratni pohod na zapad 1940.²¹

Hitler je najprije obvezao svoje pobočnike na šutnju o tome, a poslije je postupno za svoj koncept pridobio najprije Alfreda Jodla²² pa Wilhelma Keitela. Budući da nije imao povjerenja u načelnika Vrhovnog zapovjedništva kopnene vojske Franza Haldera²³ i zapovjednika kopnene vojske Walthera von Brauchitscha, niti ih je cijenio kao vojne dužnosnike, a bio je svjestan da informacije naveliko cure prema protivniku, Hitler se odlučio na složenu igru, posve netipičnu za vrhovnog zapovjednika. Odmah po okončanju poljske kampanje zatražio je da ga Halder upozna s ratnim planom za zapad, saslušao je njegov prijedlog, zahtijevao je detaljna pojašnjenja, otpustio ga i onda je Keitelu i Jodlu u povjerenju saopćio da mu ne pada na pamet ponavljati plan iz Prvog svjetskog rata jer tu nema više iznenađenja, nego ima na umu sasvim drugačiji plan. Budući da je Keitel memoare pisao u zatvoru u Nürnbergu dok je čekao egzekuciju, njegov prikaz ne ulazi u detalje pa se ne može preciznije rekonstruirati tijekom događaja. Keitel piše da mu je Hitler sa zadovoljstvom saopćio da je 17. veljače 1940. razgovarao s Mansteinom i odmah se složio s njegovim planom, ali mu nije otkrio u kojoj su fazi pripreme za njegovu realizaciju. Zanimljivo je da

²¹ Izvor: https://www.google.hr/search?q=manstein+plan&source=Inm-s&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjo4ay2uKrLAhWchQKHQS2CewQ_AUI-BygB&biw=1593&bih=1033&dpr=0.9#imgrc=w0DVdHT5p17EkM%3A (pristupljeno 20. studenog 2016.).

²² Alfred Jodl (1890–1946), načelnik Operativnog odjela Vrhovnog zapovjedništva oružanih snaga (1938–1945).

²³ Franz Halder (1884–1972), načelnik Vrhovnog zapovjedništva kopnene vojske (1938–1942).

je Hitler odmah poslije razgovora Keitelu saopćio da Manstein jedini predlaže isti plan za pohod na zapad kao i on. Dakle, nije pokušavao to prešutjeti i isključivo sebi pripisati osnovnu zamisao pohoda na zapad 1940. (Keitel 2003: 119–120).

Arhitekt Giesler u svojim memoarima daje najiscrpniji prikaz nastanka i provedbe Hitlerova ratnog plana, koji se u osnovi poklapa s onim što iznosi Keitel. Prema njemu, Hitler je igrao složenu igru s Vrhovnim zapovjedništvom kopnene vojske i protivnicima na zapadu. Smatrao je da Halder pokušava ponoviti Schlieffenov plan koji pripada više 19. stoljeću, te da nema mašte, smjelosti i karizmu vojskovođe. No Hitler ne smjenjuje ni načelnika Vrhovnog zapovjedništva kopnene vojske Haldera, ni zapovjednika kopnene vojske Brauchitscha, jer bi to bilo za vojsku i javnost štetno, ali im ne otkriva svoje namjere. On znade da neki visoki dužnosnici protivniku prenose dragocjene podatke²⁴ pa mu odgovara da protivnika što duže drži u uvjerenju da će Nijemci ponoviti plan iz Prvog svjetskog rata. Prave namjere počinje pokazivati u studenom 1939. kada počinje prebacivati oklopne snage prema Luksemburgu u područje prikupljanja grupe armija A, koja je trebala biti nositelj *Schwerpunkta*.²⁵ Borbena vrijednost ovih postrojbi i izbor zapovjednika najbolje govore o Hitlerovim namjerama.

Prema Giesleru, Hitlerov je plan postupno sazrijevao tako da je početkom siječnja 1940. bio čvrsto uvjeren u njegovu ispravnost. Zanimljivo, Hitler smatra da strategija ne počiva samo na intelektualnim temeljima, nego je ona i umijeće, pa se poslije upušta u taktičke detalje kao što su zauzeće belgijske utvrde Eben Emael²⁶ na području prijelaza rijeke Meuse, brifira sve zapovjednike armija na topografskoj karti i sl. U njemačkoj vojsci ovoliko miješanje vrhovnog zapovjednika u provedbu zadaće nije bila praksa i dodatno je pogoršalo odnose (Saunders 2005).

Hitler je 14. veljače 1940. tijekom provedbe ratne igre na zemljovidu u stožeru XII. armije upitao zapovjednika XIX. oklopnog korpusa Heinza Guderiana što bi učinio s korpusom nakon prijelaza rijeke Meuse, ali se suzdržao od iznošenja svojih stavova. Guderianu je u memoarima jasno da se prema zapovijedi iz studenog 1939.

²⁴ Wilhelm Canaris (1887–1945), šef vojne obavještajne službe (Abwehr) od 1935. do 1944., jedan je od opozicijskih centara odakle su curile informacije protivnicima. Prema Giesleru, Hitler je povukao zapovijed za pokretanje ofenzive u studenom zbog toga što je njemačka obavještajna služba na zapadu dobila informacije da je to bilo poznato protivniku. Nejasno je iz Gieslerova prikaza je li Hitler stvarno želio, u uvjetima izuzetno oštre zime 1939./1940., pokrenuti ofenzivu na zapadu.

²⁵ Njemačkom izrazu *Schwerpunkt* po značenju je kod nas najbliži izraz „glavni napor”. U konkretnom slučaju, prema Hitlerovoj Direktivi broj X od 18. veljače 1940., *Schwerpunkt* je trebao biti južno od crte Liège – Charleroi, a nositelj grupa armija A, formirana 24. listopada 1939., kojom je zapovijedao je Gerd von Rundstedt. Unutar grupe armija A nositelj je bila oklopna grupa (*Panzergruppe*) kojom je zapovijedao Ewald von Kleist. Radi se o XIX. oklopnom korpusu, XIV. motoriziranom korpusu i pukovnijama Grossdeutschland i SS Leibstandarte.

²⁶ Prema svjedočenju generala Kurta Studenta, Hitler je 27. listopada 1939. od njega zatražio mišljenje je li moguće padobrance ukrcane u zrakoplovne jedrilice spustiti na utvrdu Eben Emael. Za protivnika je na razini bitke ova ideja bila podjednako iznenađenje kao i na operativno-strateškoj razini ideja o *Schwerpunktu* kroz Ardene.

njegov oklopni korpus našao na budućem *Schwerpunkt*u grupe armija A, ali dalje tvrdi da je Hitler prihvatio Mansteinov plan (Guderian 1961: 106). Međutim, to je u proturječnosti s tvrdnjama Hitlerovog pobočnika Schmundta²⁷ koji je Giesleru rekao da je čuo za Mansteinov plan tek u siječnju 1940. i da se pobrinuo da Hitler primi Mansteina 17. veljače 1940. Prema Schmundtu i Giesleru, Hitler je tvrdio da ga je to dodatno učvrstilo u uvjerenju, ali ni tada Mansteinu nije otkrio u kojoj mjeri su, pored osnovnog operativnog koncepta, taktičke pripreme u tijeku. Izgleda da Hitlerov pobočnik Engel²⁸ najbolje svjedoči o trvenju između Hitlera i Vrhovnog zapovjedništva kopnene vojske. Njegova se zapažanja u potpunosti poklapaju sa svjedočenjem drugih dužnosnika o Hitlerovu ponašanju. Tako 6. prosinca 1939. u svom dnevnom zapisu bilježi Hitlerovu odlučnost da upotrijebi oklopne snage na brdovitom terenu, ne navodeći pritom pojedinosti (Engel 2017).

Giesler bilježi mišljenje Keitela i Jodla da ih je Hitler početkom siječnja 1940., dakle prije sastanka s Mansteinom, detaljno upoznao s ratnim planom, uključujući i taktičke detalje, te da ih je iznenadila njegova smjelost i riskantnost. Keitel je izjavio da on kao zapovjednik ne bi imao hrabrosti za takvo što. Za istraživače je dragocjeno to što se osnovne Keitelove teze zabilježene kod Gieslera u potpunosti poklapaju s tekstom koji je Keitel napisao prije egzekucije u Nürnbergu. Keitel je samokritičan do te mjere da dovodi u pitanje svoj čin feldmaršala jer nije zapovijedao na bojištu tijekom pohoda, nego je bio samo visoki vojni dužnosnik i transmisija volje vrhovnog zapovjednika. Ako se tome doda činjenica da je Keitel ratni gubitnik osuđen na smrt, koji je u ratu izgubio sinove, ne bi se moglo očekivati da on pripisuje svom šefu nepostojeće ratne zasluge. Isto tako se kod Keitela poklapaju Gieslerove tvrdnje da je Hitler odao priznanje Mansteinu kao jedinom časniku koji je imao sličan plan za pohod na zapad, sa svjedočenjem samog Mansteina (2007: 543).

Zanimljivo je i svjedočenje šefa ureda za tisak Otta Dietricha, tim više što je on poslije rata Hitlera oštro kritizirao pa ne dolazi u obzir da bi iz bilo kojeg razloga Hitleru pripisivao zaslugu za *Fall Gelb* ukoliko ne bi bio potpuno uvjeren u to. Dietrich smatra da je plan osmislio Hitler, u što se imao prilike uvjeriti tijekom mnogih neformalnih razgovora koje je Hitler noću vodio s biranim povjerljivim osobama. Hitler je u takvim prigodama s prezirom govorio o „okoštaloj strategiji Vrhovnog zapovjedništva“ i o „obožavateljima Schlieffena“. Naglašavao je da u suvremenom pokretnom ratu ne treba tražiti rješenje na krilima, nego u frontalnom probijanju, dubokim uskim prodorima u pozadinu neprijatelja koristeći iznenađenje. Na tim premisama je osmislio plan proboja kod Sedana. Dietrich (2010: 63–65) govori i o tome da je Mansteinov plan poslužio Hitleru, ali posve neodređeno. Britanski historičar David Irving (2002) je precizniji, on tvrdi da je 13. veljače 1940. Hitler saopćio Jodlu da namjerava koncentrirati oklop za proboj kod Sedana, dakle prije nego što se susreo s Mansteinom. A Hitler je 18. veljače 1940., samo dan poslije razgovora

²⁷ Rudolf Schmundt (1896–1944), Hitlerov pobočnik koji je krajem 1939. i početkom 1940. kontaktirao različita zapovjedništva preskačući vojnu uspravnicu. Tako se i moglo dogoditi da Mansteinov plan dopre do Hitlera mimo blokade Vrhovnog zapovjedništva kopnene vojske.

²⁸ Gerhard Engel (1906–1976), Hitlerov pobočnik za kopnenu vojsku od 1938. do 1943.

s Mansteinom, diktirao Brauchitschu i Halderu novi operativni plan (Trevor-Roper 2004).

Zavaravanje protivnika

Teško je u vojnoj povijesti naći primjer da je u ratu toliko izraženo neslaganje, nepovjerenje i političko suprotstavljanje između vrhovnog zapovjednika i vojnog vrha. Hitler je odlučio osmisliti ratni plan po svome, neovisno o Vrhovnom zapovjedništvu kopnene vojske. Situacija se usložnjava zbog toga što Hitler o svojim rješenjima nije obavještavao vojni vrh kako ne bi osnovne informacije procurile protivniku (Suvorov²⁹ 2013). Umjesto toga je primio na znanje prijedloge kopnene vojske (Halder, Manstein) i čekao pogodnu priliku.

U ovom slučaju trebalo je prvotni plan kopnene vojske, sličan Schlieffenovom planu, predstaviti kao Hitlerov ratni plan. To je bilo od najveće važnosti za uspjeh proboja kod Sedana. Protivnik je trebao što je moguće duže ostati u uvjerenju da će glavni njemački udar uslijediti preko Belgije. Posve slučajno Hitleru je dobro poslužilo prisilno slijetanje njemačkog aviona na nizozemski teritorij 10. siječnja 1940. U avionu su bili dokumenti o njemačkoj ofenzivi preko Belgije.³⁰ Budući da to nije bila konačna verzija Hitlerova plana³¹ (Trevor-Roper 2004), zapadni saveznici su se mogli još više uvjeriti da će Nijemci ponoviti plan iz Prvog svjetskog rata, dok se Hitler u najužem krugu temeljito pripremao za nešto što je trebalo biti strateško iznenađenje. Najprije je naredio strogu diskreciju pobočnicima koji su mu osiguravali potrebne zemljovide i topografske podatke, a potom je pridobio najbliže suradnike – Jodla i Keitela. Dakle, iskoristavao je svoju slabost da bi na njoj profitirao. I Nicolaus von Below (2001), Hitlerov pobočnik za ratno zrakoplovstvo (Luftwaffe) od 1937. do 1945., potvrđuje ovakvo neuobičajeno ponašanje vrhovnog zapovjednika i Keitelovu tvrdnju da je Hitler samo u društvu pobočnika na velikoj reljefnoj karti detaljno analizirao buduće ratište na zapadu.

Tako se i moglo dogoditi da Manstein ne zna za Hitlerove prave namjere i da sve do 17. veljače 1940. samo pretpostavlja da je Hitler možda bio obaviješten o njegovim planovima. Manstein je bio iznenađen i kada je Hitler zapovjedio premještanje XIX. oklopnog korpusa u područje okupljanja grupe armija A zapadno od Luksemburga 12. studenoga 1939. Izgleda da su Hitlerovo neuobičajeno ponašanje prilikom stvaranja plana, stroga diskrecija i zaobilaženje Vrhovnog zapovjedništva

²⁹ Viktor Suvorov je do 1978. bio sovjetski vojni obavještajac. Prema Suvorovu, u Drugom svjetskom ratu je SSSR u Europi imao nekoliko obavještajnih mreža koje su djelovale potpuno neovisno. Za ovaj rad značajna je njegova tvrdnja da su isti imali samo u Vrhovnom zapovjedništvu njemačke vojske sedam visokorangiranih časnika koji su radili pod kodnim imenom Viking. Za detalje vidi časopis: *Krasnaya zvezda*, 23. prosinca 1989.

³⁰ Dokumentacija je trebala biti dostavljena kopnenim putem, ali su se časnici koji su je nosili odlučili na zračni prijevoz, a zbog magle i loše vidljivosti avion je prisilno sletio na nizozemski teritorij.

³¹ Konačna verzija plana za pohod na zapad sadržana je u Direktivi broj X. Tekst direktive sačuvan je samo djelomično, kao osnova zapovijedi kopnene vojske.

kopnene vojske bili glavni razlog da je plan za zapadne saveznike ostao potpuna nepoznanica i na kraju iznenađenje.

Hitlerove zasluge za vojne pripreme prije 1939.

Odmah poslije dolaska na vlast 1933. Hitler je pokazao živo zanimanje za motorizirane oklopne postrojbe. Svima u kopnenoj vojsci bile su poznate prednosti oklopa i bili su spremni prihvatiti oklopnu postrojbu do razine pukovnije, a časnici i dočasnici kopnene vojske su obučavani za pokretni rat. Problem Vrhovnog zapovjedništva kopnene vojske bio je što je do Drugog svjetskog rata samo mali dio kopnene vojske mogao biti motoriziran i takav tempo nije mogao pratiti ostatak vojske. Postojao je i tehnički problem kako zapovijedati takvom postrojbom. Hitler je podržao časnike koji su predlagali formiranje oklopnih divizija³² i bez njegove podrške Guderian sigurno ne bi počeo formirati oklopne divizije već 1935. S ocjenom Heinza Guderiana slažu se Hermann Balck i drugi istaknuti zapovjednici koji tvrde da je u kopnenoj vojsci na višim razinama zapovijedanja postojao snažan otpor prema formiranju oklopnih postrojbi iznad razine pukovnije (Liddell Hart 2002: 292–298). A baš su te postrojbe trebale biti glavni alat pokretnog rata 1940. Njihov način upotrebe i brzina tada su predstavljali glavno iznenađenje, posebno za protivnika koji je bio izjednačen ili jači u oklopu i ljudstvu kao što je to bio slučaj 1940. I to je bilo ključno za brzi uspjeh na zapadu.

Hitler je dao punu potporu formiranju oklopnih divizija i usto im je u pohodu na zapad dodijelio, prvi put, i operativnu ulogu. Vrhovno zapovjedništvo kopnene vojske to sigurno ne bi uradilo (Keitel 2003). Koliko je iznenađenje Hitler postigao vidi se i iz toga što je Churchill u svojim memoarima ustvrdio kako nitko u Britaniji i Francuskoj nije očekivao da će njemačke oklopne snage probiti francusku obranu kod Sedana (Churchill 2002: 206), dok je 15. svibnja 1940., samo pet dana od početka njemačke ofenzive, francuski predsjednik vlade Paul Reynaud jutarnji telefonski poziv Churchillu započeo riječima: „Izgubili smo bitku. Mi smo potučeni“ (Irving 2003: 292). Iz toga proizlazi da je Hitler prvo izmanevrirao svoje Vrhovno zapovjedništvo, pa onda protivnike. Gledano s njemačke strane, novonastali ratni kaos najbolje oslikava izjava zapovjednika grupe armija A Gerda von Rundstedta da bi mu poslije prelaska rijeke Meuse zanimljivije bilo naći se u ulozi protivničkog zapovjednika. Protivnik se može brzo izbaciti iz ravnoteže u borbama sportovima, ali da je glavni protivnik (Francuska) bio tako temeljito uzdrman nakon pet dana borbenih djelovanja izuzetan je vojni pothvat vrijedan proučavanja. Podsjetimo se da je u Prvom svjetskom ratu njemačka vojska kao napadač na istom bojištu poražena u ratu iscrpljivanja koji je trajao više od četiri godine.

³² Za detaljnije informacije na hrvatskom jeziku o njemačkim oklopnim divizijama i pokretnom ratu na njemački način vidi: Goluža (2007).

ZAKLJUČAK

Proces nastanka njemačkog ratnog plana ima elemente prvorazredne drame, tim više ako se zna da su Nijemci u „prvom činu“ bili poraženi uz velike ljudske žrtve. Hitlerov plan *Fall Gelb* može se nazvati „njemačkim“ i „zajedničkim“ tek poslije veljače 1940., kada je formuliran u Direktivi broj X, jer je isti otad to morao biti voljom vrhovnog zapovjednika, dok je zadaća Vrhovnog zapovjedništva kopnene vojske otad bila samo njegovo provođenje u djelo. Nesporno je da je Hitler otpočetak imao osnovnu zamisao, ali je plan sazrijevao do veljače 1940.

Ako ovaj plan analiziramo s vremenske distance, onda on nije ništa posebno. Plan je školski primjer primjene njemačkog načela *Schwerpunkta*, koje je bilo poznato svakom časniku na taktičkoj i operativnoj razini. Ali ako se vratimo u vrijeme kada se to događalo, sve izgleda zamršnije. Uzmimo samo činjenicu da je u Prvom svjetskom ratu njemački plan napada na Francusku propao uz neviđene žrtve i zbog toga su njemački vojni planeri bili izrazito suzdržani oko ofenzivnih djelovanja. Nitko nije bio čvrsto uvjeren u pobjedu, osim Hitlera i Mansteina. Sve se na kraju svodi na prihvatiti ili ne prihvatiti odgovornost za nešto novo i previše rizično. A samo se na taj način moglo protivnika iznenaditi i izbaciti iz ravnoteže, odnosno nadmudriti. Načelo *Schwerpunkta* nije značilo samo fizičko traženje slabe točke u protivničkom rasporedu i topografiji, nego i traženje slabosti u njegovom intelektualnom sklopu, sustavu zapovijedanja ili, popularno rečeno, softveru. A upravo je tu ležala glavna slabost zapadnih saveznika. Hitler je uočio da je pokretni rat dobio moćno sredstvo te je tvrdio da „ne smijemo ponavljati linearnu taktiku iz Prvog svjetskog rata; naprotiv, moramo udariti brzo i silovito koristeći brzo napredovanje motoriziranih i oklopnih postrojbi kako bi neprijatelja prinudili da djeluje brzo, što je izvan mogućnosti sistematičnih Francuza i nespretnih Engleza“ (von Bock 1996).

Pobjednici iz Prvog svjetskog rata namjeravali su voditi novi rat prema pravilima prethodnog. Zašto bi zamarali glavu novim rješenjima kad imaju prokušani recept? To je primjer intelektualne lijenosti pobjednika. Ispada da su se Francuzi i Britanci kroz sustav vojne izobrazbe pripremali za budući poraz (Doughty 1985). Na osnovu toga može se reći da je Manstein svojim prijedlozima značajno potkrijepio Hitlerovu odlučnost u provedbi ratnog plana. Nema nikakve osnove govoriti o Mansteinovm planu, nego o Hitlerovom planu za pohod na zapad 1940. Čak i da je Hitler otpočetak znao za Mansteinov plan, primjerenije je govoriti o Hitlerovom ratnom planu jer svakoj vojsci samo jedna osoba zapovijeda i ima zasluge za uspjeh, ali i odgovornost za neuspjeh. Ratni plan nije dovoljno napraviti na papiru, treba ga pripremiti i provesti. Zbog preciznosti može se govoriti o dva ista ratna plana koji su nastali neovisno jedan o drugom. Jedan je ležao u ladici Vrhovnog zapovjedništva kopnene vojske, a drugi je imao iza sebe vrhovnog zapovjednika koji je imao snage suprotstaviti se vrhu kopnene vojske da bi nametnuo svoju volju.

Treba istaknuti da je Hitler na ispravan način studirao primjere iz vojne povijesti. Nije slučajno što je njemu još prije dolaska na vlast zapeo za oko manevar Aleksandra Velikog u bitci kod Isa. Hitleru je shvatio da za manevar probijanja ima daleko učinkovitije sredstvo od Aleksandrove konjice – oklopne motorizirane divizije i zra-

koplovstvo za brzu i djelotvornu potporu kopnenim operacijama. Njihova brzina je omogućila da se ne mora po svaku cijenu rješenje bitke tražiti na krilima protivnika. Ukratko, Hitlerove zasluge za najspektakularniju vojnu pobjedu u povijesti su dvojake. Prvo, kao vrhovni zapovjednik prvi je uočio značenje velikih oklopnih postrojbi u provedbi pokretnog rata i podržavao je zapovjednike koji su to shvaćali. Drugo, na toj osnovi je osmislio ratni plan koji je bio potpuno iznenađenje za protivnike.

Na razini bitke lako je razumjeti taktičko iznenađenje prilikom zauzimanja belgijske utvrde Eben Emael, ali to je vrlo teško postići na strateškoj razini u uvjetima masovnih vojski. Za to nisu dovoljni samo fizički pokazatelji protivnika kao što su brojčano stanje, raspored snaga i vrsta naoružanja. Nije dovoljno poznavati samo njihov hardver, nego i softver. A glavna slabost francuske vojske bila je doktrina koja se temeljila na iskustvima pobjednika iz Prvog svjetskog rata, s naglašenim planiranjem i na vatrenoj moći, a to znači sporo donošenje odluka. Napadač je uočio i na najbolji način iskoristio obje slabosti. Činjenica da u vojnoj povijesti nema mnogo primjera manevra probijanja na razini bitke govori o složenosti i riskantnosti provedbe. Churchill i Liddell Hart s pravom uspoređuju proboj kod Sedana s Napoleonovim manevrom u bitki kod Austerlitz.³³

Da je Manstein predložio Hitleru nešto njemu posve novo, sigurno bi ga Hitler trebao tijekom priprema i provedbe pohoda, ali to se nije dogodilo. Manstein mu tada više nije trebao.

LITERATURA

- Balck, Hermann. 2015. *Order in Chaos*. University Press of Kentucky.
- Below, Nicolaus von. 2001. *At Hitler's Side: The Memoirs of Hitler's Luftwaffe Adjutant 1937-1945*. London: Frontline Books.
- Bock, Fedor von. 1996. *Generalfeldmarschall Fedor von Bock: The War Diary 1939-1945*. Schiffer Publishing.
- Churchill, Winston. 2002. *Drugi svjetski rat*, 1. sv. Zagreb: Školska knjiga.
- Dietrich, Otto. 2010. *The Hitler I Knew*. Skyhorse Publishing.
- Doughty, Robert A. 1985. *The Seeds of Disaster: The Development of French Army Doctrine, 1919-1939*. Stackpole Books.
- Doughty, Robert A. 2014. *The Breaking Point: Sedan and the Fall of France, 1940*. Stackpole Books.
- Engel, Gerhard. 2017. *At the Heart of the Reich: The Secret Diary of Hitler's Army Adjutant*. Frontline Books.

³³ Bitka kod Austerlitz (današnja Češka) 1805., poznata i pod imenom „trocarska bitka“. U početku bitke Napoleon je namjerno prepustio inicijativu rusko-austrijskom protivniku koji je navalio na njegovo slabije desno krilo da bi poslije zadao odlučujući udarac u protivnički centar.

- Giesler, Hermann. 1977. *Eine anderer Hitler*. Druffel Verlag.
- Goluža, Miroslav. 2006. Njemačko „tajno oružje“. *Polemos* 9(18): 63–72.
- Goluža, Miroslav. 2007. Pokretni rat. *Polemos* 10(19): 44–62.
- Guderian, Heinz. 1961. *Vojni memoari*. Beograd: Vojno delo.
- Irving, David. 2002. *Hitler's War and The War Path*, London: Focal Point Publication.
- Irving, David. 2003. *Churchill's War*. London: Focal Point Publication.
- Jacobsen, Hans-Adolf. 1957. *Fall Gelb; der Kampf um den deutschen Operationsplan zur Westoffensive 1940*. Wiesbaden: Franz Steiner Verlag.
- Keitel, Wilhelm. 2003. *The Memoirs of Field-Marshal Wilhelm Keitel*. London: Focal Point Publication.
- Liddell Hart, Basil Henry. 2002. *The German Generals Talk*. New York: Perennial.
- Manstein, Erich von. 2007. *Izgubljene pobjede*. Zagreb: Stih.
- Ryback, Timothy W. 2009. *Hitler's Private Library: The Books that Shaped his Life*. London: Vintage.
- Saunders, Tim. 2005. *Fort Eben Emael*. Pen & Sword Military.
- Suvorov, Viktor. 2013. *The Chief Culprit: Stalin's Grand Design to Start World War II*. Naval Institute Press.
- Trevor-Roper, Hugh, ur. 1953. *Hitler's Table Talk, 1941.-1944*. London: Weidenfeld and Nicolson.
- Trevor-Roper, Hugh, ur. 2004. *Hitler's War Directives 1939-1945*. Edinburgh: Birlinn.
- Wagener, Otto. 1985. *Hitler: Memoirs of a Confidant*. Yale University Press.
- Yeager, Carolyn i Wilhelm Kriessmann. 2018. *The Artist Within the Warlord*. (Navedeno izdanje predstavlja dijelove knjige Hermannna Gieslera *Eine anderer Hitler*, Druffel Verlag, 1977.)

WHO IS THE AUTHOR OF THE WAR PLAN OF THE GERMAN CAMPAIGN TO THE WEST IN 1940?

Miroslav Goluža

SUMMARY

The development of the war plan within German campaign to the West in 1940 has elements of the military-historical drama, with regard to the size of the risk. The significance of the German war plan in 1940 is even greater, having in mind German dispiriting experience from World War I, on the same theatre of war.

Military historians have connected its inception with Field Marshal von Manstein. The aim of this paper is not to throw into doubt the fact that von Manstein had proposed to the Army Command the plan he had described in his memoirs, but to shed some light on the role of Hitler as Commander-in-Chief in military preparations and creation of the plan, regardless of von Manstein. People who were in immediate vicinity of Hitler were used as reliable sources in this paper. Through a critical analysis of these sources, it is possible to establish that Hitler was the author of the war plan in German campaign to the West in 1940 and, as Commander-in-Chief, he possessed necessary competencies for such accomplishment. Independently, but at the same time, Manstein developed an identical plan that reached Hitler in an indirect way, not earlier than in February 1940, due to objection of the Army Command. Hence, it is more adequately to talk about Hitler's war plan. In this case, the Commander-in-Chief managed to enforce his war plan upon the entire Army Command, and Manstein was the only senior officer who supported him.

Key words: Erich von Manstein, Adolf Hitler, Hermann Giesler, Wilhelm Keitel, Alfred von Schlieffen, *Fall Gelb*, armoured division.

